LIETUVOS VYRIAUSYBIŲ ŠVIETIMO POLITIKOS PRIORITETŲ KAITA X–XVIII LR VYRIAUSYBIŲ PROGRAMOSE: IKIMOKYKLINIO UGDYMO POLITIKOS ATVEJO ANALIZĖ

Karolina Pralgauskytė

E. paštas: kapralgauskyte@stud.mruni.eu

Mykolo Romerio universiteto Viešojo valdymo ir verslo fakultetas

DOI: 10.13165/MMS-25-03-01-33

Santrauka. Šiame darbe analizuojama ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetų kaita X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių programose, įvertinant politinių pokyčių poveikį ir identifikuojant veiksnius, kurie gali prisidėti prie ilgalaikių švietimo politikos sprendimų. Tyrimo tikslas – įvertinti, ar politinės pertvarkos ir valdžių kaita turėjo įtakos ikimokyklinio ugdymo politikos įgyvendinimui ir kokios strateginės kryptys užtikrina ilgalaikį šios politikos stabilumą.

Reikšminiai žodžiai: ikimokyklinio ugdymo politika, politikos kaitos tendencijos, politinis tęstinumas, švietimo politika, ilgalaikė strategija, politinė kaita, politiniai prioritetai, sisteminis mąstymas.

Įvadas

Švietimo politika yra fundamentali viešosios politikos sritis, formuojanti visuomenės socialinę ir ekonominę raidą, kultūrinės tapatybės išsaugojimą ir valstybės konkurencingumą tarptautinėje erdvėje[1]. Viena iš svarbiausių švietimo politikos sudedamųjų dalių yra ikimokyklinis ugdymas. Pasak Kalinde, Mambwe, Sichula ir kt., ankstyvojo ugdymo programa ir pats ikimokyklinis ugdymas savaime yra

1 Nacionalinė švietimo agentūra, *Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Įtraukusis ugdymas*, 2022. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/08/Svietimas-Lietuvoje-2022-web.pdf

svarbus veiksnys, kuris sukuria vaikų mokymosi pagrindus ir dėl kurio lengviau įgyti įgūdžių[2]. Šia tema susidomėję mokslininkai pastebi, jog ikimokyklinis ugdymas glaudžiai susijęs su geresniais akademiniais laimėjimais. Pavyzdžiui, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija pabrėžia, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas skatina ne tik akademinę sėkmę, bet ir socialinę pažangą[3].

Lietuvos švietimo politika nuo nepriklausomybės atkūrimo nuolat evoliucionavo nuosekliai keliant švietimo kokybę ir modernizuojant švietimo sistemą[4]. Pirmaisiais nepriklausomybės metais daugiausia dėmesio skirta švietimo prieinamumui ir kokybei užtikrinti, nacionalinei švietimo sistemai, kuri atitiktų demokratines vertybes, kurti. Šiuos pokyčius geriausiai atspindi specifiniai sprendimai: sukurta Lietuvos švietimo koncepcija (1992)[5], inicijuota Lietuvos švietimo reformos programa (1992)[6], įvestas privalomas dešimtmetis pagrindinis mokslas (1998), įkurtas Nacionalinis egzaminų centras (1996) ar pasirašyta Bolonijos deklaracija (1999). Ir nors daugiausia dėmesio skirta bendrojo ugdymo ir aukštojo mokslo sritims, ikimokyklinio ugdymo reikšmė taip pat pabrėžta įvairiose programose. „Eurydice“ duomenimis, Lietuvos švietimo strategijos nuolat siekia užtikrinti ankstyvojo ugdymo prieinamumą, kokybę ir atliepti tarptautinius švietimo standartus, tačiau, nepaisant šių ambicingų siekių, ikimokyklinio ugdymo politika išlieka fragmentuota ir priklausoma nuo politinės situacijos ir savivaldybių sprendimų. Lietuvoje egzistuojantis valdymo modelis, kai savivaldybės atsako už ikimokyklinio ugdymo organizavimą, formaliai turėtų užtikrinti lankstumą ir

2 Bibian Kalinde, Robinson Mambwe, Noach K. Sichula and Collins Kaluba, „A systematic review of early childhood education and primary school readiness for transition through play-based pedagogies“, *Journal of Law and Social Sciences* 5(4) (2024): 63–88. https://doi.org/10.53974/unza.jlss.5.4.1165.

3 OECD, *Starting Strong VI: Support for Early Childhood Education and Care Teachers,* OECD Publishing, 2021. https://www.oecd.org/en/publications/starting-strong-vi_f47a06ae-en.html.

4 Eurydice (n. d.), „Pagrindiniai principai ir nacionalinė politika: Lietuva“. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/lt/national-education-systems/lithuania/pagrindiniai-principai-ir-nacionaline-politika.

5 Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (n. d.). „Lietuvos švietimo koncepcija“. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/kiti/koncepcija1.htm

6 Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, „Lietuvos švietimo reformos programa“, 1992. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/svietimo_reformos_pradzia/LT_sviet_reform_programa.pdf.

pritaikymą vietos poreikiams, tačiau praktikoje jis dažnai lemia nenuoseklų ir nevienodą politikos įgyvendinimą skirtinguose regionuose[7]. Toks precedentas kelia opius probleminius klausimus, kurie ir bus nagrinėjami šiame darbe. Pirmiausia, siekiama atsakyti, kaip kito X–XVIII vyriausybių programose numatyti ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetai, antra, analizuojama, ar jie buvo įgyvendinti.

Taigi šio darbo objektas yra X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių programose pateikti ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetai. Darbo tikslas – išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo politikos kaitą ir nuoseklumą X–XVIII vyriausybių programose.

Šiam tikslui pasiekti formuluojami darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti politikos prioritetų kaitos sampratą;
2. identifikuoti politikos prioritetų nuoseklumo veiksnius;
3. nustatyti pagrindines ikimokyklinio ugdymo politikos raidos tendencijas X–XVIII LR vyriausybių programose.

Šio darbo tikslui pasiekti atlikta kokybinė turinio analizė, nagrinėjant X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių programose esančias ikimokyklinio ugdymo politikos dalis. Tyrimas bus atliekamas analizuojant skirtingų vyriausybių programas, norint atskleisti pagrindines ikimokyklinio ugdymo politikos raidos tendencijas ir pokyčius. Toks tyrimo metodas padės atskleisti, kaip keičiantis vyriausybėms kito ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetai ir ar buvo užtikrintas jų nuoseklumas, taip prisidedant prie ilgalaikių švietimo tikslų įgyvendinimo analizės ir nuoseklesnės ikimokyklinio ugdymo politikos formavimo ateityje.

Šis darbas struktūriškai skirstomas į keturias pagrindines dalis. Pirmoje atlikta literatūros analizė: aptariama švietimo politikos prioritetų samprata, jų raida ir reikšmė formuojant viešąją politiką. Antroje darbo dalyje pristatomi: tyrimo

7 Eurydice, „Kokybės užtikrinimas ikimokykliniame, priešmokykliniame ir bendrajame ugdyme“, 2023. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/lt/national-education-systems/lithuania/kokybes-uztikrinimas-ikimokykliniame-priesmokykliniame-ir

metodologija, pasirinktas tyrimo metodas, aptariami jo privalumai ir ribotumas, detalizuojamas tyrimo objektas. Be to, šioje dalyje pristatomi duomenų analizės kriterijai, kurie padės įvertinti švietimo politikos nuoseklumą keičiantis vyriausybėms. Trečiąją dalį sudaro empirinis tyrimas. O ketvirtoje dalyje pateikiamos darbo išvados, kurios apibendrina ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetų kaitos ir nuoseklumo analizės rezultatus, atsakant į darbo tikslą ir uždavinius.

Svarbu paminėti, kad šis darbas gali padėti formuoti ilgalaikę švietimo politiką Lietuvoje pagal X–XVIII LR vyriausybių programose pateiktų ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetų kaitą ir nuoseklumą. Darbo rezultatai padės identifikuoti švietimo politikos tęstinumo spragas ir nuoseklumo iššūkius, kurie atsiranda keičiantis politinėms jėgoms ir jų formuojamoms švietimo kryptims.

1. Švietimo politikos prioritetų samprata, reikšmė ir nuoseklumo veiksniai

Analizuojant mokslinius šaltinius švietimo politikos prioritetų tema pastebėta, kad daugelis akademikų nesutaria dėl vieningo šios sąvokos apibrėžimo, nes švietimo politikos prioritetai yra daugialypiai, o jų formavimąsi dažniausiai lemia įvairūs veiksniai. Vis dėlto švietimo politikos prioritetai pirmiausia turėtų būti suprantami kaip strateginiai politikos tikslai ar kryptys, kuriuos nustato nacionalinė valdžia, arba rekomendacijas pateikia tarptautinės organizacijos ar institucijos[8]: Jungtinės Tautos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Europos Komisija ar pan. Šiame kontekste išryškėja, kad norint išsamiai išnagrinėti švietimo politikos prioritetus, būtina ne tik gilintis į pačios sąvokos koncepciją, bet ir identifikuoti pagrindinius švietimo prioritetų kaitos ir nuoseklumo aspektus. Europos Komisija pabrėžia, jog švietimo politikoje turėtų būti akcentuojamos šios sritys: 1) suaugusiųjų švietimas ir mokymasis visą gyvenimą; 2) pameistrystės plėtra; 3) ankstyvojo ugdymo ir priežiūros stiprinimas; 4) mokyklos nebaigimo

8 Eurydice (n. d.). Pagrindiniai principai ir nacionalinė politika – Lietuvos švietimo sistema. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/lt/national-education-systems/lithuania/pagrindiniai-principai-ir-nacionaline-politika.

prevencija; 5) aukštojo mokslo organizavimas; 6) aukštojo mokslo laimėjimai; 7) migrantų ir pabėgėlių integracija į švietimo sistemą; 8) judumas mokymosi tikslais; 9) įtraukties ir pagrindinių vertybių puoselėjimas; 10) profesinio mokymo kokybės užtikrinimas; 11) įgūdžių ir kvalifikacijų pripažinimo sistemos plėtra; 12) mokytojų rengimo ir profesinio tobulėjimo standartizavimas; 13) Europos inovacijų ir technologijų instituto (EIT) vaidmuo; 14) stažuočių galimybių plėtra; 15) universitetų ir verslo sektoriaus bendradarbiavimo stiprinimas[9]. Panašų požiūrį išskiria ir UNESCO plėtodama šias temines kryptis į šiuos lūžius: 1) ankstyvojo vaikų ugdymo plėtrą; 2) nemokamą ir privalomą pradinį ugdymą; 3) mokymąsi visą gyvenimą; 4) suaugusiųjų raštingumą; 5) lyčių lygybę; 6) švietimo kokybės gerinimą[10].

„Euridyce" duomenimis, Lietuvos švietimo sistema yra labiau decentralizuota nei centralizuota. Švietimo politikos prioritetus ir strateginės kryptis nustato Seimas, Vyriausybė ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija[11]. Seimas užsiima teisėkūra, t. y. priima pagrindinius švietimo įstatymus, kurie nustato švietimo tikslus, struktūrą ir finansavimo principus, tvirtina ilgalaikes švietimo strategijas, pavyzdžiui, Valstybinę švietimo strategiją, kuri nustato pagrindines švietimo kryptis, valstybės biudžetą, kuris numato lėšas švietimo sektoriui. Vyriausybė atsakinga už Seimo priimtų įstatymų įgyvendinimą ir konkrečių švietimo prioritetų, kurie integruojami į Vyriausybės programą, formavimą, taip pat švietimo reformų kuravimą ir strategijų inicijavimą. O Švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsakinga už švietimo politikos įgyvendinimą ir koordinavimą: formuoja ugdymo programas, nustato nacionalinius ugdymo standartus, prižiūri švietimo kokybę ir derina nacionalinę švietimo politiką su tarptautinėmis gairėmis,

9 European Commission (n. d.). „Education policy and educational issues". https://commission.europa.eu/education/policy-educational-issues_lt.

10 UNESCO. (n. d.). „Education for all (EFA)", UNESCO-UNEVOC. https://unevoc.unesco.org/home/TVETipedia+Glossary/show=term/term=Education+for+all

11 Eurydice. (n. d.). Lithuania – National Education Systems. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/lt/national-education-systems/lithuania/lithuania.

pavyzdžiui, Darnaus vystymosi tikslais ir Europos Sąjungos švietimo strategijomis[12]. Vis dėlto nors strateginius švietimo prioritetus ir ilgalaikes kryptis nustato šios institucijos, konkrečius tikslus įgyvendina vietos savivaldos institucijos ir mokyklų vadovybė[13].

Viena aktualiausių švietimo politikos prioritetų problemų yra nuoseklumas. Moksliniai tyrimai apie švietimo politikos prioritetų nuoseklumą – negausiai akademinės bendruomenės analizuojama tema, tačiau iki šiol atlikti moksliniai tyrimai atskleidžia, jog švietimo politikos prioritetai yra įvairiapusiški ir nenuoseklūs. Šia tematika susidomėję mokslininkai įvardija pagrindinius aspektus, lemiančius nenuoseklią švietimo politikos prioritetų vykdymo politiką, kuri dažniausiai siejama su demokratinėms valstybėms būdingais politiniais ciklais ir trumpalaikiais interesais. A. M. Jacobs pažymi, kad demokratinėse šalyse politiniai sprendimai ir jų prioritetai orientuoti ne į ilgalaikę perspektyvą, o trumpalaikius rezultatus dėl rinkėjų lūkesčių ir rinkimų ciklų įtakos[14]. Dėl šios priežasties išlaikyti politinių prioritetų nuoseklumą labai sudėtinga. Politikai pasiryžę priimti visuomenei reikiamus ir tuo metu aktualius sprendimus, kurių rezultatas bus pastebimas trumpalaikėje perspektyvoje, o polinkis palaikyti tą pačią politinę jėgą valdančiojoje daugumoje nepasikeis. Partinės politikos įtaką švietimo prioritetų tęstinumui taip pat pabrėžia C. Akwei, I. S. Damoah ir J. Amankwah-Amoah teigdami, kad pasikeitus vyriausybei, daugumos ankstesnių vyriausybės programų ir projektų atsisakoma dėl politinės naujos vyriausybės darbotvarkės, rūpinantis laimėti kitus rinkimus, o ne užtikrinti ilgalaikius nacionalinius interesus ir nuoseklius prioritetus[15].

12 Eurydice. (n. d.). Lithuania – National Education Systems. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/lt/national-education-systems/lithuania/lithuania.

13 *Ibid*.

14 Alan M. Jacobs, „Policy Making for the Long Term in Advanced Democracies“, *Annual Review of Political Science* 19 (2016), http://dx.doi.org/10.1146/annurev-polisci-110813-034103

15 Cynthia Akwei, Isaac S. Damoah and Josep Amankwah-Amoah, „The Effects of Politics on the Implementation of Government Programs/Projects: Insights from a Developing Economy“, *Policy & Politics* 48(6), (2020). https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/polp.12384

Kitas svarbus nuoseklių švietimo politikos prioritetų aspektas yra pačių prioritetų koordinavimo sunkumai ir organizacinių išteklių stoka. Švietimo politika ir joje išryškinami prioritetai apima įvairias institucijas, skirtingus valdžios lygmenis ir suinteresuotąsias šalis, todėl nuosekliai prioritetams įgyvendinti reikia konkretaus įgyvendinimo mechanizmo. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos tyrimai atskleidžia, kad įgyvendinant švietimo politiką susiduriama su fragmentuotu valdymu, neefektyvia institucijų komunikacija ir nenuosekliu išteklių paskirstymu, o tai stipriai apsunkina ilgalaikį prioritetų įgyvendinimą[16]. Tyrimai pabrėžia, kad švietimo politikos prioritetų nuoseklumas ir sėkmė sąveikauja su politikos formavimu (jei politika formuluojama nenuosekliai ir neaiškiai susieta su realiomis problemomis, jos įgyvendinimas tampa fragmentiškas), suinteresuotųjų šalių įtraukimu ir dalyvavimu (politiką įgyvendina ne tik valdžios institucijos, bet ir mokyklų administracijos, mokytojai, todėl jie yra esminiai), instituciniu, politiniu ir visuomeniniu kontekstais (švietimo politika glaudžiai susijusi su kitų sričių pokyčiais, todėl svarbu užtikrinti jos suderinamumą su platesnėmis politinėmis strategijomis) ir įgyvendinimo strategija (aiškiai suplanuotas veiksmų planas būtinas prioritetų tęstinumui išlaikyti). Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį, jog įgyvendinimo nuoseklumui reikia ir politinio įsipareigojimo[17]. Jei politiniai lyderiai ir sprendimų priėmėjai neįsipareigoja ilgalaikiams švietimo politikos prioritetams, kyla rizika, kad reformos nebus tęstinės.

Svarbu paminėti, kad, be politinių ir administracinių veiksnių, švietimo politikos prioritetų nuoseklumui didelę įtaką daro ir netikėti išoriniai šokai, krizinės situacijos. Pasak R. Bortkevičiūtės, V. Nakrošio ir V. Kuokščio atlikto tyrimo, krizinėse situacijose dažnai pritrūksta tinkamų valdymo gebėjimų ir efektyvaus tarpsektorinio bendradarbiavimo, todėl politinės darbotvarkės keičiasi,

16 OECD (n. d.), „Education policy implementation: A literature review and research framework“. https://www.oecd.org/en/publications/education-policy-implementation_fc467a64-en.html.

17 Lea Ypi, „Political commitment and the value of partisanship“, *American Political Science Review* 110(3) (2016): 601–613. https://www.jstor.org/stable/44154217.

o ilgalaikiai švietimo prioritetai gali būti nustumiami į antrą planą[18]. Tai ypač aktualu švietimo sektoriui, kuriame reformoms įgyvendinti reikia ilgalaikio stabilumo ir strateginės krypties. Pavyzdžiui, COVID-19 pandemija išryškino nuotolinio mokymosi problemas, kurios pareikalavo greitų sprendimų ir investicijų į skaitmeninę infrastruktūrą, tačiau kartu daugelis kitų ilgalaikių švietimo strategijų buvo atidėtos ar modifikuotos. Panašiai ir ekonominės krizės metu biudžeto perskirstymas gali lemti, jog mažėja švietimo finansavimas, o tai tiesiogiai veikia tiek reformų įgyvendinimą, tiek ilgalaikius prioritetus.

Apibendrinant galima teigti, kad švietimo politikos prioritetai yra strateginiai tikslai ir kryptys, formuojantys ilgalaikę švietimo sistemų raidą. Jie yra dinamiški ir nuolat kinta, nes priklauso nuo visuomenės poreikių, ekonominių iššūkių ir globalių tendencijų. Nors vieningo švietimo politikos prioritetų apibrėžimo nėra, jie dažniausiai suprantami kaip strateginiai nacionalinės valdžios nustatomi siekiai arba tarptautinių organizacijų rekomendacijos švietimo kokybei, prieinamumui ir nuolatiniam vystymuisi užtikrinti.

2. Metodologija

2.1. Tyrimo objekto pristatymas

Kaip rašyta darbo pradžioje, tyrimo objektas yra X–XVIII LR vyriausybių programose pateikti ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetai. Tačiau prieš nagrinėjant vyriausybių įsipareigojimus būtina atsižvelgti ir į politinį kontekstą – vyriausybių sudėtį, švietimo ministrų kabinetą ir dominuojančias politines jėgas, ideologinę kairės ir dešinės takoskyrą.

X LR Vyriausybę, veikusią 1999 m. lapkričio 11 d. – 2000 m. lapkričio 9 d., sudarė Lietuvos centro sąjungos, Lietuvos krikščionių demokratų partijos, Tėvynės

18 Rasa Bortkevičiūtė, ir kt., *Nuo greitų pergalių prie skaudžių pralaimėjimų: Lietuvos viešosios politikos atsakas į COVID-19 pandemiją ir šios krizės valdymas 2020 m.* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2021).

sąjungos atstovai. Ministru Pirmininku tapo Andrius Kubilius, atstovavęs Tėvynės sąjungai (Lietuvos konservatoriams), o švietimo ir mokslo ministru paskirtas Kornelijus Platelis[19]. XI Lietuvos Respublikos Vyriausybė veikė 2000 m. lapkričio 9 d. – 2001 m. liepos 4 d. ir buvo trumpalaikė. Ministru Pirmininku tapo Rolandas Paksas, atstovavęs Lietuvos liberalų sąjungai, o Vyriausybę sudarė Lietuvos liberalų sąjunga ir Naujoji sąjunga (socialliberalai). XII Vyriausybė pradėjo veikti 2001 m. liepos 12 d. ir dirbo iki 2004 m. gruodžio 14 d. Šiai Vyriausybei vadovavo Algirdas Brazauskas, atstovavęs Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP). Ji buvo sudaryta iš Lietuvos socialdemokratų partijos, Naujosios sąjungos (socialliberalų). Švietimo ir mokslo ministro pareigas XII Vyriausybėje ėjo Algirdas Monkevičius, kuris šias pareigas perėmė dar ankstesnėje XI Vyriausybėje. XIII Vyriausybė pradėjo veikti 2004 m. gruodžio 14 d. ir dirbo iki 2006 m. liepos 18 d. Jai vadovavo Algirdas Brazauskas, atstovavęs Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP). Ši Vyriausybė buvo sudaryta iš Darbo partijos, Naujosios sąjungos (socialliberalų), Lietuvos socialdemokratų partijos, Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjungos, o švietimo ir mokslo ministro pareigas ėjo Remigijus Motuzas. XIV Vyriausybė pradėjo veikti 2006 m. liepos 18 d. ir dirbo iki 2008 m. gruodžio 9 d. Ministru Pirmininku tapo Gediminas Kirkilas, atstovavęs Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP). Vyriausybę sudarė Liberalų ir centro sąjunga, Lietuvos socialdemokratų partija, Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga, Naujoji sąjunga, Pilietinės demokratijos partija, ministro pareigas ėjo Roma Žakaitienė. XV Vyriausybė pradėjo veikti 2008 m. gruodžio 9 d. ir dirbo iki 2012 m. gruodžio 13 d. Ministru Pirmininku tapo Andrius Kubilius, atstovavęs Tėvynės sąjungai-Lietuvos krikščionims demokratams (TS-LKD). Vyriausybę sudarė Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, Liberalų ir centro sąjunga, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, Tautos prisikėlimo partija. Šioje Vyriausybėje

19 Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. VIII-1420 , „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-2000 metų veiklos programos“, *Valstybės žinios*, 1999-11-19, Nr. 98-2816.

ministru buvo paskirtas Gintaras Steponavičius. XVI Vyriausybė pradėjo veikti 2012 m. gruodžio 13 d. ir dirbo iki 2016 m. gruodžio 13 d. Ministru Pirmininku tapo Algirdas Butkevičius, atstovavęs Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP). Vyriausybę sudarė Lietuvos socialdemokratų partija, Darbo partija, partija „Tvarka ir teisingumas“, ministrais buvo Dainius Pavalkis ir Audronė Pitrėnienė. XVII Vyriausybė pradėjo veikti 2016 m. gruodžio 13 d. ir dirbo iki 2020 m. gruodžio 11 d. Ministru Pirmininku tapo Saulius Skvernelis, kuris nebuvo oficialus partijos narys, tačiau į šį postą paskirtas Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) iniciatyva. Vyriausybę sudarė Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, Lietuvos socialdemokratų darbo partija (atsiskyrusi nuo Lietuvos socialdemokratų partijos (LSDP) ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga. Švietimo ir mokslo ministro pareigas XVII Vyriausybėje ėjo Jurgita Petrauskienė ir Algirdas Monkevičius. XVIII Vyriausybė pradėjo veikti 2020 m. gruodžio 11 d. ir dirbo iki 2024 m. gruodžio 12 d. Ministre Pirmininke tapo Ingrida Šimonytė, atstovavusi Tėvynės sąjungai-Lietuvos krikščionims demokratams (TS-LKD). Vyriausybę sudarė Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, Laisvės partija ir Liberalų sąjūdis. Švietimo, mokslo ir sporto ministro pareigas XVIII Vyriausybėje ėjo Jurgita Šiugždinienė, Gintautas Jakštas ir Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Taigi X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių švietimo politiką formavo skirtingos politinės jėgos. Iš viso per šį laikotarpį dirbo 9 vyriausybės, iš kurių 5 buvo centro kairės, o 4 – centro dešinės. Be to, kai kuriose vyriausybėse keitėsi ir pareigas ėjo po du ar daugiau švietimo ir mokslo ministrų.

2.2. Tyrimo metodas

Įgyvendinant pagrindinį darbo tikslą (išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo politikos kaitą X–XVIII vyriausybių programose) tikslingai pasirinktas kokybinis tyrimo metodas, o tiksliau atlikta dokumentų (X–XVIII LR vyriausybių programų) analizė. Šis metodas, pasak H. Morgan, yra prieinamas, ekonomiškas ir patikimas

tyrimo metodas, leidžiantis nuosekliai nagrinėti tekstus, įvertinti ilgalaikes tendencijas, išvengti etinių ir technologinių apribojimų[20]. Šis metodas leidžia detaliai įvertinti, kaip keičiantis vyriausybėms kito ikimokyklinio ugdymo politikos prioritetai. Tyrimas remiasi sisteminiu mąstymu, kuris padeda identifikuoti pagrindines politikos kryptis, jų tęstinumą ir kaitą keičiantis vyriausybėms. Tyrimo duomenys bus sistemingai analizuojami pagal struktūruotą vertinimo lentelę, kuri leis aiškiai atskleisti tris pagrindinius analizės aspektus: 1) vyriausybių programų ikimokyklinio ugdymo politikos nuostatas; 2) priemonių plane esančius ikimokyklinio ugdymo politikos nuostatų įgyvendinimo siekius, konkrečius planus; ir 3) realiai įgyvendintą nuostatą. Analizės lentelė suteiks galimybę objektyviai įvertinti politikos prioritetų tęstinumą ar kaitą, leis aiškiai identifikuoti vyriausybių skirtumus ir nustatyti, kiek laikytasi ilgalaikės strategijos formuojant ikimokyklinio ugdymo politiką. Šis požiūris leis ne tik aprašyti politikos prioritetų raidą, bet ir pateikti nuoseklų jų analizės modelį, kuris gali būti taikomas tiriant kitų švietimo politikos sričių kaitą skirtingų vyriausybių laikotarpiais.

Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį į dokumentų analizės metodo ribotumą. Šiame tyrime remiamasi oficialių dokumentų analize, todėl tyrimas gali neatskleisti neformalių politinių sprendimų ar įgyvendinimo proceso detalių. Taip pat analizuojamos tik vyriausybių programos ir priemonių planai, todėl realus politikos poveikis ikimokyklinio ugdymo sektoriui gali likti neišnagrinėtas. Be to, dėl ribotos darbo apimties šis tyrimas neanalizuoja platesnių kontekstinių veiksnių: ekonominių ciklų, tarptautinių organizacijų poveikio ar visuomenės nuostatų kaitos. Šie aspektai galėtų būti nagrinėjami ateities tyrimuose, siekiant giliau suprasti ikimokyklinio ugdymo politikos kaitos veiksnius ir ilgalaikės strategijos formavimą.

20 Hani Morgan, „Document analysis as a qualitative research method", *The Qualitative Report* 27(1), (2021): 64–77. https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5044.

3. Empirinis tyrimas

3.1. Ikimokyklinio ugdymo politikos kaita X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių programose

Ikimokyklinio ugdymo temos prioritetizavimas X–XVIII vyriausybių programose rodo reikšmingą ikimokyklinio ugdymo temos kaitą ir nuoseklumo iššūkius. Analizuojant šiuo laikotarpiu priimtus sprendimus, išryškėja keli esminiai lūžio taškai, susiję su finansavimo modelių kaita, infrastruktūros plėtra ir teisiniais reguliavimais. X Vyriausybė savo programoje tiesiogiai neišskyrė ikimokyklinio ugdymo kaip atskiro prioriteto, tačiau bendrose nuostatose galima įžvelgti tam tikrų sąsajų su ankstyvuoju ugdymu, pavyzdžiui, švietimo tautinės tapatybės stiprinimu: *Sieksime sutvirtinti švietimo tautinį pamatą, akcentuodami dorovinį patriotinį piliečių auklėjimą*[21]. Visgi konkretūs įsipareigojimai ar priemonės nebuvo numatyti. O XI Vyriausybė aiškiai išskyrė ikimokyklinio ugdymo plėtrą kaip svarbų prioritetą, siekdama sukurti sistemą, užtikrinančią tinkamą vaikų ugdymą, įgyvendinti visuotinį priešmokyklinį ugdymą ir garantuoti lygias galimybes mokyklinio starto sėkmei: *Sukurti pedagoginių, psichologinių, socialinių paslaugų sistemą, garantuojančią tinkamą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą. Įgyvendinti visuotinį ikimokyklinį ugdymą, garantuoti lygias sėkmingo mokyklinio starto galimybes*[22]. Šiems tikslams pasiekti buvo numatytos konkrečios priemonės: *Parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą; Parengti Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pastatų atnaujinimo programos tęsinį*[23]. Svarbu paminėti, kad 2002 m. buvo parengta minėta Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programa, o tai įrodo, jog numatyti siekiai

21 Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. VIII-1420 , „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-2000 metų veiklos programos“, *Valstybės žinios*, 1999-11-19, Nr. 98-2816.

22 Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. IX-20 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-2004 metų programos“, *Valstybės žinios*, 2000-11-15, Nr. 98-3081.

23 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 9 d. nutarimas Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, *Valstybės žinios,* 2001-02-14, Nr. 14-437.

virto realiais darbais[24]. XII Vyriausybė išlaikė ikimokyklinio ugdymo plėtrą kaip prioritetą, įsipareigodama įgyvendinti priešmokyklinio ugdymo priemones ir garantuoti sėkmingą mokyklinį startą: *Įgyvendinti priešmokyklinio ugdymo priemones, garantuoti sėkmingo mokyklinio starto galimybes. Sutvarkyti mokyklinio amžiaus vaikų apskaitą, užtikrinti, kad visi mokyklinio amžiaus vaikai mokytųsi, garantuoti saugų kaimo vaikų pavėžėjimą į mokyklą*[25]. Priemonių plane buvo numatyta parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą ir asmens kodų suteikimo sistemą, siekiant geresnės vaikų apskaitos: *Parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą; Parengti Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pastatų atnaujinimo programos tęsinį; Parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą; Parengti Asmens kodų suteikimo mokyklinio amžiaus vaikams iki 16 metų tvarką*[26]. Šiuo laikotarpiu buvo iš dalies pritaikytas krepšelio finansavimo modelis, kurį 2003 m. jau naudojo 64 proc. šešiamečių vaikų[27]. Vis dėlto XIII Vyriausybė savo programoje tiesiogiai neišskyrė ikimokyklinio ugdymo kaip atskiro prioriteto, tačiau jos programoje buvo nuostatų dėl didesnio neformaliojo švietimo prieinamumo ir vaikų užimtumo skatinimo: *Tobulinti neformalųjį švietimą ir vaikų užimtumą, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą, pasiekti, kad daugelis vaikų lankytų po pamokų užsiėmimus pagal savo pomėgius*[28]. Šioje Vyriausybėje buvo steigiamos priešmokyklinio ugdymo grupės, kurias 2005 m. jau lankė 72 proc. šio amžiaus vaikų. Taip pat buvo parengtas Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios

24 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. birželio 24 d. įsakymas Nr. 1147 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi bendrosios programos“, *Valstybės žinios*, 2003-01-17, Nr. 5-214.

25 Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. X-43 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 181-6703.

26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1196 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 2001-10-10, Nr. 86-3015.

27 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, *Valstybės žinios*, 2004-03-27, Nr. 46-1507.

28 Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. X-43 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos”, *Valstybės žinios*, 2004-12-18, Nr. 181-6703.

gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio projektas, kuris padėjo kurti strateginį požiūrį į ankstyvąjį ugdymą[29]. Tačiau XIV Vyriausybė ir vėl aiškiai įvardijo ikimokyklinio ugdymo plėtrą kaip savo programos tikslą ir tam numatė Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros programą, taip pat planavo steigti naujas ugdymo grupes, ypač kaimo vietovėse: *Užtikrinti, kad visi vaikai lankytų mokyklą, ir pasiekti, kad asmenų, įgijusių bent vidurinį išsilavinimą, dalis sudarytų bent 85 procentus visų to amžiaus jaunuolių. Įgyvendinti ikimokyklinį mokymą*[30]. Dėl šios priežasties 2006 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdomų vaikų padaugėjo iki 54,7 proc. Buvo atidarytos apie 85 naujos grupės, o tai puikiai įrodo investicijas į švietimo infrastruktūrą ir ankstyvojo ugdymo prieinamumą[31]. XV Vyriausybė dar labiau sustiprino ikimokyklinio ugdymo plėtros kryptį, įvesdama vaiko krepšelio modelį, kuris tapo pagrindiniu finansavimo mechanizmu. Be to, siekta suvienodinti valstybinių ir nevalstybinių įstaigų finansavimą, numatyti papildomi ištekliai pedagogų kvalifikacijai tobulinti. 2011 m. privačiuose ir savivaldybių darželiuose atsirado per 6 000 naujų vietų, o ikimokyklinio ugdymo krepšelis leido priimti papildomus 6 tūkstančius vaikų[32]. Šis laikotarpis žymi sisteminių reformų etapą, kai buvo stiprinamas ne tik ugdymo prieinamumas, bet ir finansinis tvarumas. XVI Vyriausybė išlaikė ankstesnių reformų kryptį ir numatė dar didesnę ikimokyklinio ugdymo prieinamumo plėtrą. Planuota steigti naujas grupes pradinėse mokyklose, modernizuoti infrastruktūrą ir užtikrinti universalią prieigą: *Sudarysime galimybę kiekvienam vaikui lankyti darželį – plėtosime ikimokyklinio ugdymo infrastruktūrą, sieksime, kad pakaktų kokybiškų vaiko priežiūros ir ugdymo įstaigų. Steigsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes*

29 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 314 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, *Valstybės žinios*, 2006-04-04, Nr. 37-1316.

30 Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. X-767 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, *Valstybės žinios*, 2006-07-22, Nr. 80-3143.

31 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. 267 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 39-1432.

32 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. kovo 28 d. nutarimas Nr. 347 "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui", *Valstybės žinios*, 2012-04-03, Nr. 40-1972.

pradinėse mokyklose; Plėtosime šiuolaikišką, kokybišką ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų tinklą. Jis turi būti orientuotas į visuotinį aukštos kokybės vidurinį mokslą ir garantuoti kuo geresnį švietimo prieinamumą visiems[33]. Iki 2016 m. priešmokyklinis ugdymas tapo privalomas, o 2015 m. buvo viršyti ikimokyklinio ugdymo lankomumo tikslai. Buvo įsteigta 301 nauja ugdymo grupė[34]. XVII Vyriausybė tęsė plėtros kryptį, tačiau daugiau dėmesio skyrė ikimokyklinio ugdymo kokybei ir integracijai su pradiniu ugdymu. Numatytas perėjimas prie institucinio vaikų ugdymo, įtraukiant privalomą priešmokyklinį ugdymą nuo 5 metų ir pradinį ugdymą nuo 6 metų. Buvo atidarytos 34 naujos ikimokyklinio ugdymo grupės, modernizuoti 20 darželių, parengtos naujos metodinės priemonės pedagogams[35]. O štai XVIII Vyriausybė dar labiau išplėtė ankstyvojo ugdymo sistemą, numatydama lankstesnį priešmokyklinio ugdymo modelį ir ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros plėtrą. Remtas mobiliųjų darželių steigimas, keltas pedagogų profesionalumas ir stiprintas specialiųjų poreikių vaikų įtraukimas. Taip pat pradėta kurti veiklos stebėsenos sistema aukštai ugdymo kokybei užtikrinti[36]. Nagrinėjant X–XVIII Vyriausybių programų kaitą galima pastebėti tris pagrindinius lūžio taškus: 1) ikimokyklinis ugdymas pripažintas kaip atskiras prioritetas, pirmosios plėtros programos ir įvestas krepšelio finansavimo modelis (XI–XII vyriausybės); 2) finansavimo reforma – vaiko krepšelio modelis, kuris užtikrino didesnį prieinamumą (XV Vyriausybė); 3) perėjimas prie kokybės gerinimo ir įtraukiojo ugdymo modelių (XVII–XVIII vyriausybės). Išsamią politikos kaitos analizę pagal konkrečius Vyriausybių sprendimus galima rasti pridėtoje lentelėje (žr. 1 priedą).

33 Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, *Valstybės žinios*, 2012-12-20, Nr. 149-7630.

34 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 312 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, TAR, 2016-03-31, Nr. 2016-06749.

35 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 25 d. nutarimas Nr. 300, „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, TAR, 2020-03-27, Nr. 6203.

36 Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, TAR, 2020-12-11, Nr. 27121.

Taigi nors ikimokyklinio ugdymo politika nuosekliai stiprėjo, kai kurių vyriausybių laikotarpiais buvo pastebimas diskontinuitetas – ne visos priemonės nuosekliai įgyvendintos, o kai kurios politikos kryptys pristabdytos. Tai rodo, kad švietimo reformų tęstinumas išlieka vienu iš svarbiausių iššūkių politikos formavimo procese.

Išvados

Švietimo politika yra viena iš svarbiausių viešosios politikos sričių, turinčių didelę įtaką valstybės socialinei, ekonominei ir kultūrinei raidai. Ypač dėmesio skiriama ikimokykliniam ugdymui, kuris yra esminis ankstyvosios vaikystės švietimo etapas, darantis ilgalaikį poveikį mokymosi rezultatams ir socialinei integracijai. Kaip atskleidė atliktas tyrimas, ikimokyklinio ugdymo politika X–XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybių programose nuolat kito, atspindėdama tiek vietinius politinius ir ekonominius kontekstus, tiek tarptautinius švietimo standartus. Nepaisant nuolatinių pastangų plėtoti ikimokyklinio ugdymo prieinamumą ir kokybę, šios srities politika Lietuvoje išlieka nevienalytė ir priklausoma nuo politinių ciklų ir skirtingų vyriausybių prioritetų. Pagrindiniai ikimokyklinio ugdymo politikos raidos etapai susiję su universalaus priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimu, finansavimo modelių pertvarka, infrastruktūros plėtra ir įtraukiojo ugdymo stiprinimu. Tačiau šių iniciatyvų tęstinumą dažnai trikdė politiniai pokyčiai, o kai kurios reformos įgyvendintos tik iš dalies.

Svarbu pabrėžti, kad švietimo politikos nuoseklumas yra esminis veiksnys siekiant ilgalaikių švietimo tikslų ir užtikrinant stabilų sistemos vystymąsi. Tyrimas parodė, jog nors kai kurių vyriausybių laikotarpiu įgyvendinti reikšmingi pokyčiai, vis dar egzistuoja trūkumų, susijusių su ilgalaikės strategijos formavimu, koordinavimu tarp institucijų ir politiniu įsipareigojimu išlaikyti reformas, nepaisant politinių permainų, tad ateityje verta stiprinti strateginį planavimą, užtikrinti stabilų finansavimą ir skirtingų valdžios lygmenų sąveiką.

Ši analizė padeda plačiau suprasti ikimokyklinio ugdymo politiką ir išryškina pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria Lietuvos švietimo sistema, siekiant ilgalaikės ir nuoseklios ankstyvojo ugdymo plėtros. Tyrimo rezultatai gali būti naudingi tiek politikos formuotojams, tiek švietimo specialistams efektyviau planuojant ir įgyvendinant ateities švietimo strategijas.

1 priedas

LR VYRIAUSYBĖ	PROGRAMOS NUOSTATA	PRIEMONIŲ PLANAS	ĮGYVENDINIMAS
IKIMOKYKLINIS UGDYMAS			
X Vyriausybė	Nėra	Nėra	Nėra
XI Vyriausybė	Sukurti pedagoginių, psichologinių, socialinių paslaugų sistemą, garantuojančią tinkamą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą. Įgyvendinti visuotinį ikimokyklinį ugdymą, garantuoti lygias sėkmingo mokyklinio starto galimybes.	15. Parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą. 78. Parengti Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pastatų atnaujinimo programos tęsinį.	Parengta Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programa.
XII Vyriausybė	Įgyvendinti priešmokyklinio ugdymo priemones, garantuoti sėkmingo mokyklinio starto galimybes. Sutvarkyti mokyklinio amžiaus vaikų apskaitą, užtikrinti, kad visi mokyklinio amžiaus vaikai mokytųsi, garantuoti saugų kaimo vaikų pavėžėjimą į mokyklą.	37.Parengti Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programą. 38.Parengti Asmens kodų suteikimo mokyklinio amžiaus vaikams iki 16 metų tvarką.	Buvo vykdomos Visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo programos priemonės. Priešmokykliniam ugdymui finansuoti iš dalies pritaikytas krepšelio principas. Šia galimybe pasinaudojo 64 procentai šešiamečių Lietuvos vaikų. Paspartinus asmens kodų suteikimą visiems vaikams iki 16 metų, išryškėjo duomenų apie mokyklos lankymą spragos.
XIII Vyriausybė	10.7. Tobulinti neformalųjį švietimą ir vaikų užimtumą, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą, pasiekti, kad daugelis vaikų lankytų po pamokų užsiėmimus pagal savo pomėgius.	559. Parengti Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelį ir jį įgyvendinti.	Steigiamos priešmokyklinio ugdymo grupės, kurias 2005 metais lankė 28856 vaikai (72 procentai šio amžiaus vaikų), parengta priešmokyklinio ugdymo konsultantų; parengtas Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo projektas.

XIV Vyriausybė	3.2. Užtikrinti, kad visi vaikai lankytų mokyklą, ir pasiekti, kad asmenų, įgijusių bent vidurinį išsilavinimą, dalis sudarytų bent 85 procentus visų to amžiaus jaunuolių. Įgyvendinti ikimokyklinį mokymą.	Parengti Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros Programą. Parengti Mokyklos nelankančių vaikų sugrąžinimo į mokyklas programos projektą. Parengti Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašą. Steigti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes prioritetą teikiant kaimo vietovėms.	Nuolat gausėja ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdomų 1–6 metų vaikų (nuo 41 procento 2000 metais iki 54,7 procento – 2006 metais), Patvirtinta Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros Programa. Atidarytos apie 85 naujos ikimokyklinės ir (ar) priešmokyklinės grupės, atsirado naujų darbo vietų pedagogams (93,86 ikimokyklinio ugdymo auklėtojų ir 31,37 – priešmokyklinio ugdymo pedagogų etato).
XV Vyriausybė	554. Tinkamai pasiruošę ikimokyklinį ugdymą finansuosime pagal vaiko krepšelio modelį, kuris apims ir ūkio aprūpinimo finansavimą. 555. Siekdami aukštos vaiko ankstyvojo ugdymo kokybės, skatinsime ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojus ir kitus darbuotojus tobulinti kvalifikaciją, į vaiko krepšelį įtraukdami kvalifikacijos tobulinimo lėšas. 556. Didinsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą, remdami šį ugdymą teikiančių įstaigų steigimą (finansiškai, patalpomis ir pan.), sudarydami palankias sąlygas juridiniams bei fiziniams asmenims teikti	1. Parengti ir įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo finansavimo pagal vaiko krepšelį koncepciją, atitinkamų teisės aktų (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo ir t. t.) pakeitimų projektus. Pakeisti Ilgalaikę pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 193, ir ją įgyvendinti.	Supaprastinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimo reikalavimai, įvestas ikimokyklinio ugdymo krepšelis. Taip sudarytos galimybės paprasčiau ir greičiau įsteigti ikimokyklinio ugdymo įstaigas, kartu padaugėjo ikimokyklinio ugdymo dalyvių, padidėjo paslaugų įvairovė. Per 2011 metus privačiuose ir savivaldybių vaikų darželiuose atsirado per 6 000 naujų vietų. Nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėtas taikyti ikimokyklinio ugdymo krepšelis, kuris skiriamas sutarčių pagrindu toms savivaldybėms, kuriose po 2010 m. rugsėjo 2 d. padaugėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų. Mokinių registro duomenimis, 2011 metais į darželius priimta 6 tūkst. daugiau

	nevalstybines iki(prieš) mokyklinio ugdymo paslaugas. Vaiko krepšelio dydis bus vienodas ir valstybinėms, ir nevalstybinėms tokioms įstaigoms. 557. Ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinis darbo užmokestis per ketverius metus pasieks bendrojo lavinimo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinio darbo užmokesčio dydį.		vaikų (tai yra apie 400 grupių).
XVI Vyriausybė	171. Sudarysime galimybę kiekvienam vaikui lankyti darželį – plėtosime ikimokyklinio ugdymo infrastruktūrą, sieksime, kad pakaktų kokybiškų vaiko priežiūros ir ugdymo įstaigų. Steigsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pradinėse mokyklose. 174. Plėtosime šiuolaikišką, kokybišką ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų tinklą. Jis turi būti orientuotas į visuotinį aukštos kokybės vidurinį mokslą ir garantuoti kuo geresnį švietimo prieinamumą visiems.	Pagrindiniai rodikliai (svarbiausi rezultatai): 1. Švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis, procentais: 2012 metais – 84,8; 2016 metais – 88,9.	2015 metais viršyti Vyriausybės iškelti ankstyvojo ugdymo įstaigų lankomumo ir patyčių prevencijos bendrojo ugdymo mokyklose tikslai 2014–2015 metais šalyje įsteigta 301 nauja ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupė (63 iš jų kaime) – jas lankė 2 800 vaikų daugiau (980 iš jų – kaime). Nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. priešmokyklinis ugdymas bus privalomas, šiuo metu rengiamasi visiems vaikams užtikrinti jį prieinamą ir kokybišką, planuojama įsteigti dar 82 priešmokyklinio ugdymo grupes, 77 pedagogų etatus.
XVII Vyriausybė	134.2. sieksime, kad kiekvienas vaikas galėtų lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Peržiūrėjus neformaliojo ugdymo priemonių finansavimą, bus remiamos visos dienos mokyklos, užtikrinančios vaikų užimtumą, sudarytos galimybės pasibaigus pamokoms vaikams lankyti neformaliojo ugdymo įstaigą (sporto, meno ar mokslo būrelį), išaugs vasaros poilsio	Perėjimo prie institucinio vaikų ugdymo (priešmokyklinis ugdymas nuo 5 metų, pradinis ugdymas nuo 6 metų) modelio parengimas ir suderinimas su suinteresuotomis šalimis. Švietimo įstatymo pakeitimų dėl privalomo priešmokyklinio ugdymo nuo 5 metų ir pradinio ugdymo nuo 6 metų parengimas.	2019 m. parengtos metodinės medžiagos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams koncepcijos, kaip įtraukti darnaus vystymosi, kūrybingumo, informacinių technologijų (toliau – IT) ir STEAM ugdymo elementus į ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. 2020 m. bus parengti metodinių priemonių rinkiniai ikimokyklinio amžiaus (nuo gimimo iki 6 metų) ir priešmokyklinio

	stovyklose galimybės.	Priešmokyklinio ir pradinio ugdymo bendrųjų programų ir kitų Švietimo įstatymą papildančių teisės aktų dėl priešmokyklinio ir pradinio ugdymo ankstinimo parengimas ir patvirtinimas. Prielaidų teikti prieinamas ir kokybiškas priešmokyklinio ir pradinio ugdymo paslaugas sudarymas (metodinės medžiagos parengimas, mokymai, papildomų grupių / klasių, pedagogų etatų įsteigimas, ugdymo aplinkos pritaikymas, vežiojimo mokykliniais autobusais užtikrinimas, galimybių jungtis prie saugaus interneto sudarymas). 20 vaikų darželių modernizavimas (edukacinių erdvių pritaikymas įvairesnių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų ir ugdymo organizavimo formų vykdymui).	amžiaus (nuo 5 iki 7 metų) vaikų ugdymui, o 2021 m. rekomendacijos bus diegiamos praktikoje. 2017–2019 m. atidarytos 34 papildomos ikimokyklinio ugdymo grupės.
XVIII Vyriausybė	44.1. Visiems vaikams bus sudarytos sąlygos lankyti darželius. Bendradarbiaudami su savivaldybėmis sieksime, kad visi vaikai turėtų galimybę lankyti darželius ir savivaldybės organizuotų vaikų atvykimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Panaikinsime finansines paskatas nevesti vaiko į darželį, vaiko pinigus susiesime su vaiko iš socialinių paslaugų poreikių turinčios šeimos.	1.1.1. Atlikti ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros plėtros savivaldybėse vertinimą, nustatant esamos infrastruktūros pritaikymo ar naujos kūrimo galimybes ikimokyklinio ugdymo prieinamumui užtikrinti. 1.1.2. Įgyvendinti priemones, kad į ikimokyklinį ugdymą būtų sėkmingai įtraukti vaikai iš	

	Skatinsime mobilių darželių, šeimos darželių kūrimąsi, infrastruktūros pritaikymą ugdymui kaimo bendruomenių patalpose, miesto daugiabučiuose ar biurų pastatuose, palaikysime kitas iniciatyvas kurti naujus darželius netradicinėse erdvėse. 44.2. Pasirengsime pereiti prie ankstesnio, tačiau lankstaus ugdymo. Sudarysime galimybę ugdyti vaiką pagal priešmokyklinio ugdymo programas dvejus metus. Pritaikysime aplinką, turinį ir šiuolaikines ugdymo formas jaunesnio amžiaus vaikams, žaidimais stiprinant socialines ir kultūrines kompetencijas, darbo grupėse įgūdžius. Turinio požiūriu susiesime ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas. 44.3. Daugiau dėmesio ugdymui, ne tik vaiko priežiūrai. Ikimokyklinis ugdymas bus orientuotas į ankstyvą problemų ir talentų nustatymą, ugdymo sprendimų paiešką, ne tik į vaiko priežiūrą. Sustiprinsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų rengimo ir tobulinimo programas. Dirbsime su aukštosiomis mokyklomis, kad būtų sudarytos sąlygos jiems patobulinti kvalifikaciją ir įgyti aukštąjį išsilavinimą. Sutarsime, kad ikimokyklinio ugdymo auklėtojams būtinas aukštasis pedagoginis išsilavinimas. Numatysime protingą	socialinę riziką patiriančių šeimų ir (ar) turintys specialiųjų ugdymosi poreikių. 1.1.3. Aprūpinti ugdymo įstaigas mokykliniais autobusais, skirtais vežioti ikimokyklinio amžiaus ir (ar) specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus. 1.1.4. Atnaujinti ikimokyklinio ugdymo turinį, atsižvelgiant į naujausias mokslines žinias ir tyrimus, ypatingą dėmesį skiriant bendrųjų kompetencijų ugdymui, taikant amžiaus tarpsnį atitinkančius metodus, ir knygų skaitymo kultūros formavimui. 1.1.5. Sukurti įrankius ankstyvajam vaiko poreikių įvertinimui ir nuoseklaus ir konstruktyvaus grįžtamojo ryšio apie vaiko ugdymą(si) ir individualią pažangą tėvams (globėjams) suteikimui, užtikrinant būtiną švietimo ir ugdymo(si) pagalbą. 1.1.6. Parengti metodines priemones įstaigų, vykdančių ikimokyklinio ugdymo programas, veiklos stebėsenai vykdyti ir įdiegti tam reikalingus techninius sprendinius. 1.1.7. Sukurti įstaigų, vykdančių ikimokyklinio ugdymo	

	pereinamąjį laikotarpį šiam tikslui pasiekti. 44.4. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų stebėsenos ir stiprinimo sistema. Įdiegsime ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos stebėsenos ir vertinimo sistemą, kad, atsižvelgus į konkrečius rezultatus, būtų galima nustatyti problemas, laiku suteikti reikiamą pagalbą ir užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę. 44.5. Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, įtraukimas. Nuo pat ankstyvojo ugdymo etapo sieksime padėti vaikams, kuriems reikalingas stipriai individualizuotas ugdymo planas, gauti kuo tinkamesnį ugdymą. Taip užtikrinsime paprastesnę šių vaikų integraciją į bendrojo ugdymo procesą mokyklose ir visuomenėje. Suteiksime pagalbą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigoms dirbant su vaikais, turinčiais specialiųjų poreikių, skatindami optimalaus dydžio grupių komplektavimą, darbuotojų pasirengimą dirbti su šiais vaikais, reikiamo pedagoginio ir nepedagoginio personalo pasitelkimą. Sieksime atliepti ir talentingų vaikų, kuriems dažnai reikia papildomo specialistų dėmesio, poreikius.	programas, stiprinimo paketą, apimantį mokymąsi vieniems iš kitų (angl. *peer-learning*), ikimokyklinio ugdymo mokytojų kompetencijų atnaujinimą ir stiprinimą, aprūpinimą moderniomis darbo vietomis.	

THE EVOLUTION AND CONTINUITY OF PRE-SCHOOL EDUCATION POLICY IN LITHUANIA: AN ANALYSIS OF X–XVIII GOVERNMENT PROGRAMS

Karolina Pralgauskytė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. The primary objective of this study is to analyze the evolution of pre-school education policy priorities in Lithuania as reflected in the X–XVIII Government programs and to assess their continuity over time. The research aims to determine whether the priorities outlined in these programs were consistently implemented and how political shifts influenced the development of pre-school education policy.

To achieve this objective, the study sets out three main tasks: (1) to define the concept of policy priority shifts, (2) to identify the factors influencing policy consistency, and (3) to determine the key trends in pre-school education policy development within the X–XVIII Government programs. The study employs a qualitative content analysis method, systematically examining government documents to track policy changes and assess their alignment with long-term educational goals. The analysis is structured into two main parts: first, an exploration of how pre-school education policy priorities evolved across different governments, and second, an evaluation of the consistency of policy implementation over time.

The findings indicate that while pre-school education has gained increasing recognition as a critical component of Lithuania's education system, the policy approach has been inconsistent across different government terms.

The study concludes that to enhance the effectiveness and continuity of pre-school education policy, a more structured and long-term strategic approach is necessary. This includes ensuring stable funding, reducing policy fragmentation

between national and municipal levels, and strengthening mechanisms for policy monitoring and evaluation. The research contributes to a broader understanding of education policy-making in Lithuania and provides insights into the structural challenges affecting the sustainability of pre-school education initiatives.

Keywords: preschool education policy, policy change trends, political continuity, education policy, long-term strategy, political change, political priorities, systematic thinking.